DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.51536>**Makale türü:** Araştırma makalesi**Article type:** Research article

Geliş tarihi 27.05.2021

Submitted date

Kabul tarihi 01.01.2022

Accepted date

Elektronik yayın tarihi 28.02.2022

Online publishing date

Atıf Bilgisi / Reference Information

Arslanyürek, Y. & Gülekoğlu, Ü. (2022). Balkan Savaşlarından I. Dünya Savaşı'na Kadar Selanik'te Yunanlılar Tarafından Gerçekleştirilen Hukuksuzluklar. *Journal of History School*, 56, 38-61.

BALKAN SAVAŞLARINDAN I. DÜNYA SAVAŞI'NA KADAR SELANİK'TE YUNANLILAR TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN HUKUKSUZLUKLAR¹

Yaşar ARSLANYÜREK² & Ümmügülsüm GÜLEKOĞLU³

Öz

Selanik, 1912 yılına kadar 482 sene Osmanlı hâkimiyetinde bulunan önemli bir Türk şehriydi. Şehirde bu süre boyunca Türklerin yanı sıra diğer milletler de huzur içinde yaşamıştır. Osmanlı Devleti'nin zayıflamaya başlamasıyla birlikte dönemin büyük devletleri tarafından, Osmanlı coğrafyasındaki milletler Osmanlı Devleti'ne karşı isyan ettirilmişlerdir. Bu isyanlardan biri de Balkan coğrafyasında gerçekleştirilmiştir. Bu isyanlar sonucunda Balkanlarda, önce çeşitli isyanlar, sonra da I. Balkan Savaşı patlak vermiştir. I. Balkan Savaşı'nda yüzyıllardır Osmanlı coğrafyası olan ve huzur içinde varlığını devam ettiren yerlerde Türk ve Müslüman olan bölge halkına karşı, dönemin büyük devletleri tarafından teşvik edilen Yunanlılar ve Bulgarların zulümleri meydana gelmiştir. Bu yerlerden biri de Selanik idi. I. Balkan Savaşı sırasında Selanik, Yunanlılar ve Bulgarlar tarafından önce muhasara altına alınmış, sonra da Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Bu süre içerisinde Selanik'te, Türk ve Müslüman halka karşı birçok mezalimler ve hukuksuzluklar gerçekleştirilmiştir. Bu tür faaliyetler dönemin resmi yazışmalarına da yansımıştır. Çalışmada Balkan Savaşları sırasında Selanik'in Yunanlılara antlaşma ile teslim edilmesinden sonra Yunanlıların gerçekleştirdikleri tutumları ortaya koymak, yapılan çeşitli antlaşmalar karşısında, yine Yunanlıların bazı kural tanımaz tutumlarını belirlemek ve bunları vurgulamak, bunun yanında Yunanlıların bu hukuksuz tutumlarının Selanik ve bölge üzerinde ne gibi sonuçlarının olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bunlar yapılırken dönem ile ilgili çeşitli arşiv belgeleri ve diğer kaynaklardan istifade edilerek, döküman analizi tekniği kullanılmıştır.

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1.yazar: %60, 2. yazar: %40.

² Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, yasarslanyurek@gmail.com, Orcid: 0000-0002-3108-9306

³ Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, gulsum.gulekoglu@gmail.com, Orcid: 0000-0002-6576-1658

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Selanik, Yunan, Hukuksuzluk, Mezalim.

Lawlessness by the Greeks in Thessaloniki from the Balkan Wars to the First World War

Abstract

Selanik, was an important Turkish city under the rule of the Ottoman State for 482 years until 1912. During this period, Turks and other ethnic groups lived peacefully. With the weakening of the political power of the Ottoman State, the great states of the time provoked the ethnic groups in the Ottoman geography to riot. One of these riots took place in the Balkan geography. As a result of these rebellions, first of all chaos broke out in the Balkans, then the Balkan War I broke out. During the Balkan War I, the Greeks and Bulgarians, encouraged by the great states of the period, persecuted the Turkish and Muslim people in the Balkans in peace. One of these places was Selanik. Selanik, which was besieged by Greeks and Bulgarians, was occupied by the Greeks in the Balkan War I. After the Greek occupation in Thessaloniki, many cruelties and lawlessness were committed against the Turkish and Muslim people. These oppressions were also reflected in the official documents of the period. In this study, it is aimed to reveal the attitudes of the Greeks after the surrender of Thessaloniki to the Greeks by treaty during the Balkan Wars. Against the various treaties made, it is aimed to determine some of the unruly attitudes of the Greeks and to emphasize them. In addition, it is among the aims to reveal the consequences of these unlawful attitudes of the Greeks on Thessaloniki and the region. While doing these, various archival documents and other sources related to the period were used in the study. In addition, document analysis technique was used in the study.

Keywords: Ottoman, Thessaloniki, Greek, Lawlessness, Atrocity.

GİRİŞ

Makedonya Kralı Philip döneminde “Terma” adını alan Selanik, daha sonra Kral Kassender tarafından “Thessalanike” adı verilerek MÖ. 316’da Makedonya’nın yeni baş şehri olarak kurulmuştur (Selanik Vilayet Salnamesi, 1303 (M.1886), s.120-121; Kiel, 2009, s.352). Şehir, Selanik körfezinin kuzeyinde Vardar Irmağı’nın 16 km. doğusundadır (Kiel, 2019, s.352). Osmanlı Devleti döneminde Selanik, İstanbul’dan sonra en önemli liman şehri konumunda olup, ayrıca Makedonya’nın ticaret ve ekonomi merkeziydi (Jelavich, 2009, s. 94).

Selanik, tarihi boyunca Makedonya, Roma, Gotlar ve Avrupa Hunları, Slav, Avar, Bulgar, Sicilya Norman Krallığı ve ardından tekrar Bizans (Gökbilgin, 1979, s.340; Pala, 1991, s.3) ve 1204’de Latinlerin hâkimiyetine geçmiştir. Şehirde bu dönemde Yunanlılar, Yahudiler, Slavlar, Makedonya

Romenleri Gasmul adı verilen bir topluluk ile IX. yüzyılda Hristiyanlığı kabul eden Türkler bulunuyordu (Sefa, 2017, s.3).

Osmanlı Devleti, Balkanları fethetmek için hareket ettiği dönemde Selanik ve çevresi, Bizans'ın himayesinde bulunuyordu (Uzunçarşılı, 2019, s. 161). Selanik'in ilk kuşatması I. Murat döneminde (19 Eylül 1383-1387) Evranuz Bey idaresindeki kuvvetlerle gerçekleştirilmiştir. Sultan Murad'ın ölümüyle birlikte Bizans, bazı yerler ile birlikte Selanik'i geri almıştır. Şehir, I. Bayezid tarafından 23 Nisan 1394'de, tekrar fethedilmişse de Ankara savaşı sonrasında Emir Süleyman tarafından Bizans'a terk edilmiştir (Uzunçarşılı, 2019, s.408; İnalçık, 1999, s.67-68).

Osmanlı Devleti ile Bizans arasındaki hâkimiyet mücadelesi Selanik'te, II. Murad dönemine kadar devam etmiştir. 1430 yılında Selanik Kalesi'nin alınmasından sonra Osmanlı Devleti, Yanya'ya kadar bölgenin fethini tamamlayarak, burada 1431-1432 tarihinde yeni bir tahrir yapmıştır (İnalçık, 2006, s.167). Selanik'in fethinden sonra halktan kendi isteği ile Selanik'te kalanlara evleri geri verilmiştir. Bu arada Vardar Yenicesi halkı bölgeye getirilerek Selanik'te iskân edilmişlerdir. Bu suretle bölge İslamlaştırılmaya başlanmıştır (Âşıkpaşazade, 2003, s.190).

II. Murad, Selanik'in fethi ile Balkanlar'da Yıldırım Bayezid'in hâkimiyetini tekrar canlandırarak Eflak, Sırbistan, Arnavutluk ve Epir'i de Osmanlı hâkimiyetine almayı başarmıştır (İnalçık, 2006, s.167). Bu suretle Selanik, Osmanlı hâkimiyetinde uzun süre barış ve huzurun bulunduğu bir şehir olarak varlığını devam ettirmiştir. Bu durum XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne karşı birtakım isyanların ortaya çıkmasına kadar devam etmiştir.

Fransız ihtilali ile yayılan ulusçuluk ve bağımsızlık hareketleri, XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde birçok isyanın çıkmasına sebep olmuştur. Rönesans ve hümanizm hareketleri, eski Yunan klasiklerinin tekrar tercüme edilmesi (Eyicil, 2012, s.194; Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi, 1995, s.10), Ortodoks Kiliselerinin faaliyetleri, Rusya ile Fransa'nın Mora ve Yunan adalarındaki milliyetçilik propagandası gibi olaylar, isyanların meydana gelmesinde etkili olan etkenlerdendir (Armaoğlu, 2019, s.180-181). Bu etkenlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan oluşumlardan birisi de Etnik-i Eterya Cemiyeti'dir.

Etnik-i Eterya Cemiyeti, 1814'te Odesa'da kurulmuştur (Karal, 2017, s. 109-110). Etnik-i Eterya Cemiyeti; Orta Yunanistan, Batı Trakya, Selanik, Ege Adaları, Girit, Batı Anadolu ve Kıbrıs'ı Yunanistan'a dâhil etmek ve Anadolu'da, Pontus Rum Devleti'ni kurarak Bizans İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmayı

planlamıştır (Özdemir, 2017, s.27, 35). Bu cemiyetin asıl amacı Rumları, Osmanlı Devleti'ne karşı isyan ettirmektir. Mora, Tesalya, (Günay, 2005, s.275) Selanik, Kıbrıs, Girit ve Ege adalarında cemiyetin şubeleri açılmıştır. 1820'de hem Etnik-i Eteryia Cemiyeti'nin başına, hem de isyanın liderliğine getirilen General Aleksander İpsilantis (Aydın, 2018, s.304), 1821'de Eflak-Boğdan'da ilk isyanı başlatmıştır (Örenç, 2011, s.9).

1821'de başlayan isyan daha sonra Mora, Ege Adaları, Tesalya ve Selanik bölgesinde hızla yayılmıştır. İsyancılar süratle Selanik'i almaya çalışmışlardır. Bu sırada Müslümanların yaşadığı köyler yakılıp yıkılmıştır. Nihayetinde Serasker Behram Paşa ve Mehmet Emin Paşa'nın 1822'de aldığı önlemlerle Selanik'teki isyan bastırılmıştır (Aydın, 2018, s.304-319). 1829'da Edirne Antlaşması ile Yunanistan'a özerlik tanınmıştır (Kayıran ve Metintaş, 2018, s. 40-41). 1830 Londra Antlaşması ile de Yunanistan bağımsız olmuştur (Jorga, 2009, s.295). Rumlar, Yunanistan'ın bağımsızlık kazanmasının ardından Selanik ve çevresinde isyanlar çıkarmaya ara ara devam etmişlerdir (Yavuz, 2008, s.141).

Selanik'in önemi, bölgenin Osmanlı idaresine geçmesi, bölgedeki Rumların faaliyetleri ve Osmanlı Devleti'ne isyan etmeleri gibi süreçlerden sonra Balkan Savaşları meydana gelmiştir. 1912'de Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ, Osmanlı'nın Avrupa'daki topraklarını ele geçirmek amacıyla ittifak kurmuşlardır. 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın harekete geçmesiyle başlayan I. Balkan Savaşı'na daha sonra diğer devletler de katılmış ve bu suretle savaş, geniş bir alana yayılmıştır (McCarthy, 2014, s.143; Karal, 2011, s.301).

Osmanlı Devleti, I. Balkan Savaşı'na hazırlıksız girmiştir. Ordusunun kendi içinde düzen alması, seyyar hastane ve sıhhiye birliklerinin kurulması, askerlerin elbisesi ve erzak ihtiyacının karşılanmasında güçlük çekilmiştir. Ayrıca savaş başladığında düşman kuvvetlerinin toplanma merkezleri, sureti, taksimi, tevzisi ile savaş düzeni hakkında da henüz açık bir bilgi de bulunmuyordu (Mahmud Muhtar, 1979, s.16-17). Bu savaş sırasında Osmanlı Devleti, Doğu Cephesi olan Trakya'da Bulgarlarla, Batı cephesi olan (II. Ordu) Makedonya ve Arnavutluk'ta Yunan, Sırp ve Karadağlılarla savaşmıştır (Eyicil, 2020, s.290). Doğu ordusunun komutanı Abdullah Paşa, Batı Ordusunun komutanı ise Ali Rıza Paşa'ydı (Arslanyürek, 2019, s.103).

Osmanlı ordusu, Doğu Cephesi'nde başarılı olamayarak, 22 Ekim 1912'de Kırkkilise'yi (Kırklareli), 28 Ekim'de de Lüleburgaz'ı kaybederek, savunma hattını Çatalca'ya kadar geri çekmiştir. Diğer taraftan Sırp, 24-26 Ekim'de Kumanova'da Osmanlı kuvvetlerini mağlup etmişlerdir. Böylece Sırp, Adriyatik'e kadar ilerleyerek 18 Kasım'da Manastır'ı işgal etmişlerdir (McCarthy, 2014, s.144). Makedonya'da ise Yunan ordusu, Teselya'nın

doğusunu ve Epir'in batısını tutmak için ikiye bölünmüştü. 19 Ekim'de Alasonya'da iki ordu savaşmıştır. Bu muharebede Osmanlı kuvvetleri yenilerek geri çekilmişlerdir (Karal, 2011, s.317-318). Yunan kuvvetleri 22 Ekim'de Serfice'ye, 25 Ekim'de Kozana'ya ve Karaferi'ye (Karaferiye) girerek oradan Vardar ve Selanik'e doğru ilerlemişlerdir (Bayur, 1991, s.22). Böylece Yunan kuvvetleri Selanik'e iyice yaklaşmışlardır.

Yunan kuvvetleri, bu ilerlemelerini devam ettirdiği sırada birtakım Rum eşkıyası da bölgede bazı yerlere saldırılarda bulunuyordu. Bunlardan birisi de Karabine'dir. Aynı zamanda bölgede yaşayan Rum halkın bir kısmı da isyan etmek için fırsat kolluyordu. 24 Ekim 1912'de Dahiliye Nezareti, Muhaberat-ı Umumiye Dairesi Birinci Şubesi'nin kaleme aldığı, Dahiliye Nazırı adına müsteşar tarafından Harbiye Nezareti'ne gönderilen bir belgeye göre, Karabine birçok Rum eşkıyası tarafından muhasara edilmişti. Nasliç ve Kesriye Rumları bu sırada isyana hazır halde olup, bu isyan durumun genişleyeceği de anlaşılmıştı. Bunun yanında Bulgar ve Rum bulunan bölgelere Nizamiye kuvvetlerinin yetiştirilmesi gerekliliği de ifade edilmişti (ATASE., BLH., A:1-A/69/D:223/F:5-3).

Bu çalışmada, 1912 yılında Selanik'in Yunanlılara teslim edilmesinden sonra meydana gelen olaylar ele alınmıştır. Bu dönemde Selanik, teslim eden ve teslim alan taraflar arasında yapılan protokol suretiyle Yunanlılara terk edilmiş olsa dahi; yapılan protokoldeki bazı hükümler uygulanmamıştır. Bu hükümlerin Yunanlılar tarafından uygulanmaması sonucunda Türk askerlerinin en temel ihtiyaçlarının dahi karşılanmamış olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca Yunanlıların bu tür tutumlarının, Selanik ve çevresi üzerindeki etkilerinin bu çalışmayla bilim dünyasına kazandırılması amaçlanmıştır.

1. Selanik'in Yunan Kuvvetlerine Teslimi

1-2 Kasım 1912'de Yenice-Vardar muhaberesinde Osmanlı kuvvetleri ağır kayıplar vermişlerdir. 6-7 Kasım'da Vardar'dan sonra Yunan ordusu, Selanik'e kadar girmiştir. 7 Kasım'da Fransız, Alman, Avusturya ve İngiltere konsolosları karargâha gelerek, Tahsin Paşa'ya Selanik'i teslim etmeyi teklif etmişlerdir. Aynı gün İngiltere ve Fransa ve sonrasında Avusturya, Almanya, İtalya ve Rusya'nın savaş gemileri Selanik Limanı'na gelmişlerdir (Andonyan, 1975, s.395, 401, 416).

Müttefik kuvvetlerin Selanik'e geldiği sırada, Osmanlı Ordusun'da ise ordunun iyi yönetilememesi ve askerın moral bozukluğu gibi problemler bulunuyordu. Şehrin ileri gelenleri, Selanik'in ve halkın yıpratılmadan Yunan

kuvvetlerine, anlaşma yolu ile teslim edilmesini istiyorlardı. Bu suretle Selanik, 8 Kasım 1912'de anlaşma ile Yunan kuvvetlerine teslim edilmiştir. Yunan ordusunun ardından Bulgar ordusu (Bayur, 1991, s.103; Andonyan, 1975, s.419), 11 Kasım 1912'de de Sırp kuvvetleri Selanik'e girmişlerdir (Yavuz, 2005, s.150).

Selanik'in Yunanistan'a teslimi sırasında, Osmanlı Devleti'ne ait kalacağı protokolde belirtilen çeşitli silahlar ve mühimmata karşılık olmak üzere Yunanistan tarafından tazminat talebinde bulunulmuştur (ATASE., BLH., A: 1-A/69/ D:10/ F: 8). Yunan kuvvetlerinin ve Rum eşkıyası'nın faaliyetleri sonucunda bölgede birçok bölge Yunanlıların eline geçmiştir. Bu yerlerden biri de Selanik'tir. Yunan kuvvetlerinin Selanik'e girmeleriyle birlikte bölgede birtakım hukuksuzluklar da meydana gelmeye başlamıştır.

2. Birinci Balkan Harbi Sonrasında Yunanlıların Selanik'te Gerçekleştirdikleri Hukuksuzluklar

Balkan coğrafyasında yaşanan hukuksuzlukların 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşıyla başladığı ve belirli aralıklarla devam ettiği bilinmektedir. Balkan savaşlarında ise bölgede yaşanan mezalim daha ağır olmuştur (Demiroğlu, 2013, s.45). Dolayısıyla Balkan Savaşları gibi savaşlar meydana gelen bu huzursuzlukları ve sıkıntıları daha da artırmıştır.

I. Balkan Savaşı, Osmanlı Devleti açısından kötü sonuçlar doğurmuştur. Balkan savaşlarında açlık, hastalık, ırza geçme ve katliam olaylarına maruz kalan Türk ve Müslüman nüfus, burada çoğunlukta olmasına rağmen savaş ile birlikte yaşadıkları toprakları bırakıp göç etmek zorunda bırakılmışlardır. Göç etmeyenlerin ise çeşitli eziyetlerle öldürülerek mallarına el konulmuştur (McCarthy, 2014, s.146). Böylece bölgedeki Türk ve Müslüman halk zorunlu bir göçe tabi tutulmuşlardır.

Selanik'e giren Yunanlılar, zaman geçirmeden tüm işlere müdahil olmaya başlamışlardır. Yunanlıların Selanik'te gerçekleştirdikleri bu tür olaylara, Selanik başmüdüğü ile diğer ileri gelen memurların 11 Kasım 1912 tarihinde Osmanlı hükümetine göndermek üzere kaleme aldıkları mektuplarında da yer verilmiştir (BOA., BEO, 4114 – 308527, s.3).

Yunan ve Bulgar askerlerinin Selanik'teki Osmanlı asker ve jandarmalarına reva gördükleri mezalim ve hukuksuzluklarla ilgili olarak Kaymakam Folon Bey tarafından, Jandarma Genel Müfettişi Numan Paşa'ya bir mektup gönderilmiştir (BOA., BEO, 4121 – 309028, s. 2). Selanik'teki Yunan mezalimi ve hukuksuzlukları hem askerlere, hem de bölgedeki yerel halka karşı gerçekleştirilmiştir (BOA.,BEO, 4121–309028, s.1). Osmanlı Devleti,

gerçekleştirilen bu mezalimlere karşılık olarak 9 Aralık 1912’de siyasi teşebbüslerde bulunmuştur (BOA., BEO,4122 – 309130, s. 1). Bu dönemde bölgede gerçekleştirilen hukuksuzluklara karşılık olarak Osmanlı Devleti’nin yaptığı şeyler, siyasi teşebbüslerden öte gidememiştir.

Selanik, Yunanlılar tarafından ele geçirildikten sonra şehir, Yunan askerleri ve yandaşları tarafından haftalarca yağmalanmıştır (McCarthy, 2014, s. 146). Sadece Selanik değil işgalden sonra Selanik’in çevresinde yer alan Serfiçe⁴ gibi yerler de bu yağmalamalara maruz bırakılmıştır. Dahiliye Nezareti’nden Selanik’e gönderilen 16 Aralık 1912 tarihli bir belgede bu husus vurgulanmıştır (BOA., DH.MUI., 165-6, s. 2).

Bulgar ve Yunan askerlerinin arasında çıkan anlaşmazlıklardan dolayı Selanik’te kargaşa ortamı hüküm sürmüştür. Müslümanlar yağma korkusu ile iş yerlerini bile açamamışlardır. Bütün camiler muhacirler ve askerlerle dolup taşmıştır. Esir edilen Osmanlı asker ve subayları, sudan sebep bahanelerle öldürülmüşler, birçok Müslüman ileri geleni Pire’ye sürgün edilmiştir. Şehrin dışı yolda öldürülen muhacir cesetleriyle dolmuştur (Andonyan, 1975, s.447-448). Yunanlılar bu durum karşısında ciddi herhangi bir teşebbüste bulunmamışlardır. Osmanlı Devleti ise bu durum karşısında bir takım önlemler almaya çalışmıştır.

Osmanlı Devleti, Yunanistan ve Bulgaristan askerlerinin Selanik’te gerçekleştirdikleri hukuksuzluklara ve mezalime karşılık olarak, birtakım önlemler almaya çalışmıştır. Bu önlemlerden birisi de bu olayın yabancı gazetelerde yayınlanmasıydı. Bu bağlamda Osmanlı Devleti tarafından Selanik’te meydana gelen bu tür olayların, yabancı gazetelerde Kaymakam Folon Bey’in imzasıyla yayınlanmasının uygun olacağı kararlaştırılmıştır (BOA. BEO,4123 – 309199, sayı 2).

2.1. Kaymakam Folon Bey’in Raporuna Göre Balkan Savaşları Sırasında Selanik’te Gerçekleştirilen Hukuksuzluklar

1909 tarihinde Selanik’te görevli yabancılar arasında Kaymakam Folon Bey de sıralanmıştır. Onun dışında bu görevliler arasında Tensikat daire müdürü Ferik Fransız Bouman Paşa, Fransız tensikata memur Binbaşı Ru Bey, Fransız memur Binbaşı Nibriz, İngiliz memur Yüzbaşı Borniya ve memur Yüzbaşı Nikola ile İtalyan memur Binbaşı Rudolfo Beyler bulunuyordu (Yarçı, 2013, s. 105). Dolayısıyla Kaymakam Folon Bey’in bu dönemde Osmanlı jandarma hizmetinde görevli bir Fransız uzman olduğu bilinmektedir.

⁴Serfiçe kasabası, bugün için Yunanistan’ın orta kesiminde bulunup, Selanik’in kuş uçuşu yaklaşık 90 km güneybatısında bulunmaktadır.

Osmanlı askerleri hakkında reva görülen uygun olmayan hareketlere dair bazı bilgiler, Jandarma Müfettişi Kaymakam Folon Bey tarafından, Jandarma Genel Müfettişi Numan Paşa'ya bir mektupta bildirilmiştir ve bu mektubun bir sureti de tezkereleriyle birlikte Osmanlı hükümetine ve nezarete taktim edilmiştir (ATASE.,BLH., A: 1-A/64/D:84/F, s.1). Aşağıda Kaymakam Folon Bey tarafından gönderilen raporun, bahsi geçen belge olduğu değerlendirilmektedir.

Selanik'ten gönderilen, 28 Kasım 1912 tarihli Yunan idaresinin içyüzü ile ilgili olarak Kaymakam Folon Bey tarafından raporun içeriğine göre; Yunanlılar, Selanik'te idareyi ele aldıktan sonra, üç hafta içinde Girit ile Yunanistan'dan bölgeye 1500 civarında jandarma getirerek, bu şekilde asayiş sağlamaya çalışmışlardır. Selanik'teki durum görünüşte bu şekilde olup, alınan asayiş tedbirleri temelsiz olarak gerçekleştirilmişti. Selanik'te görünüşün altında gerçek bir anarşi hüküm sürmüştür. Devlet daireleri arasında bir bağ bulunmayıp, devlet daireleri arasındaki ilişkiler adeta duvarlarla birbirinden ayrılmış gibi görünüyordu ve kurumların birbirlerinden haberi yoktu. Bittiği zannedilen bir işin aslında hiç başlamadığı anlaşıyordu.

Selanik'in teslim protokolünde açıkça belirtildiği gibi Türk jandarmaları silahlı ve serbest bir şekilde genel asayiş görevinde Yunanlılarla birlikte çalışarak görevlerine devam edeceklerdi. Ancak Yunan askerlerinin Selanik'e gelmeleriyle birlikte Yunanlılar ve Bulgarlar, Türk jandarmalarının silah ve cephanelerini istedikleri gibi çalmaya ve gasp etmeye başlamışlardı. Bundan dolayı Türk jandarmaları, görevlerini yerine getiremez bir hale gelmişlerdi.

Yunanlılar Selanik'e girdikten sonra Sandanski⁵ çetelerinin bir gece sonra Müslümanları katletmeye teşebbüs edecekleri söylentileri yayılmıştı. Türk jandarmaların silah ve cephanelerinin toplatılması konusu gayet kötü bir şekilde gerçekleştirilmişti. Bu bağlamda sadece 800 tüfek, mermileriyle birlikte toplanılabilmiş ve diğer tüfekler ise yollarda veya kışılarda çalınmıştı.

Türk askerlerinin silah deposunun kapısı, Yunan hükümetine bağlı askerler tarafından kırılarak içindeki silahların hepsi Yunanlı askerlerce çalınmıştı. Vali Prefer, birçok şahit önünde ve Alman Albayı Fonandartin huzurunda, olaylardan meydana gelen zararların karşılığını nakit olarak ödemeyi taahhüt etmişti (ATASE., BLH., A: 1-A/64/D:84/F: 1-11, s.1).

Yunanlıların, Selanik'te gerçekleştirdikleri hukuksuzluklar karşısında dönemin Selanik Valisi, durumu çözmek amacıyla bazı girişimlerde bulunduyorsa da bunda muvaffak olamamıştır. Vali bunun üzerine fena halde usanmış şekilde,

⁵ Bugün için güney batı Bulgaristan'da, Blagoevgrad iline bağlı bir şehrin adı olup, Edirne'ye uzaklığı yaklaşık 450 kilometredir.

mevzu bahis konuyu halletmekten aciz kaldığını ve bu konuda fazla bir şey yapamayacağını Kaymakam Folon'a ifade etmişti. Yunan hükümetiyle Yunanlı görevliler, Hasan Paşa ordusu tarafından teslim edilen bütün silahlar hakkında kayıtsızlık göstermişlerdir. Yunan ordusu Türk askerlerine ait askeri mühimmatı güzel bir şekilde muhafaza etmeyi taahhüt ettiği halde bunlar, kirli ve özensiz bir şekilde Yunanistan'a gönderilmiştir. Muhtemel ki bu askeri mühimmatın, geri istenildiğinde bir önemi kalmayacaktı.

Jandarmaların iiaşesi konusunda da gerek büyük komiser, gerekse de vali nezdinde yapılan teşebbüsler sonucunda güçlölkle, askerler için gerekli olan iiaşe 1500 kişiye ulaştırabilmişti. Ancak mevcut Türk jandarmalar ise 2000 kişiden ibaretti. Birkaç gün içinde iiaşe edilen asker sayısı, Yunanlılar tarafından 1000'e sonra da 400'e indirilmiştir. Bu konuda Yunan hükümetine başvurular yapıldıysa beklenen sonuç hâsil olmamıştır.

Selanik'te bulunan yaklaşık 1200 civarında Türk jandarması, Yunanlılar tarafından bu sırada bir cami ile bir okulda sıkışık bir şekilde tutulmuştur. Yunanlılar bu sırada 15 gün boyunca bahsi geçen Türk jandarmalarını Anadolu'ya nakletmek için bir vapur beklediklerini söylemişlerse de çeşitli bahanelerle bunu gerçekleştirmemişlerdir. Bu arada bazı iddialar ve bahanelerle bütün Türk subayları tutuklanmış ve bu subaylar bulundukları yerlerde yakalanarak Beyaz Kule İskelesi'ne getirilerek bir vapura doldurulmuşlardır (ATASE., BLH., A: 1-A/64/D:84/F: 1-11, s.2).

Bu dönemde Rumeli Jandarma Komutanı Erkan-ı Harbiye Yarbayı Şevki Bey de evinde tutuklanmıştır. Tutuklanan Türk subaylarının sayısı yaklaşık 450 kadardı. Aralarında 60 kadar da üst rütbeli subay bulunuyordu. Bu subaylar Falyer'de İktayon Otelı adında bir yere yerleştirilmişlerdi. Bu subaylar maaşlarını otel masrafları çıktıktan sonra Yunan hükümetinden alacaklardı. Ayrıca Yunanlılar tarafından da hiçbir aşığılamaya uğramayacaklardı. Buna karşın gerçekleştirilen eylemler, açıklananların tam tersi olmuştur. Aynı muameleye uğramamak için bazı jandarma subayları ortadan kaybolmuşlardır. Bu dönemde Selanik'in askeri komutanı Prens Nikola idi.

Bahsi geçen dönemde mahkemeler, Yunanlı askerler için aşırı şiddet kullanmaktan kaçınmışlarsa da bu durum Türkler için uygulanmamıştır. Selanik'in işgali sırasında gerçekleştirilen kötölükler ve haksızlıklar karşısında Yunanlılara karşı herhangi ciddi bir ceza da verilmemiştir (ATASE., BLH., A: 1-A/64/D:84/F: 1-11, s.3).

Folon Bey'in raporunda, Yunanlılara geçtikten sonra Selanik'te asayişin sağlanamadığı, bu süre içinde gerçek bir anarşi ortamının bulunduğı,

Yunanlıların teslim protokolünde yer alan şartlara uymadıkları, bu nedenle sebep oldukları ve gerçekleştirdikleri hukuksuzluklara yer verilmiştir. Şehirde görevlendirilen valinin de meydana gelen olayları engellemede ve çözmede bir etkisinin olmadığı yine belgeden anlaşılmaktadır. Ayrıca bu süre içinde Yunanlıların üstlendikleri, Türk askerlerinin iâşesini de gereği gibi yapmadıkları görülmektedir. Bunun yanında teslim olan Türk askerlerinin barınması ve tahliye edilmesi konusu da bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde hukuksuzca ve özensizce gerçekleştirilmiştir. Bu süre içinde aralarında üst düzey subayların da bulunduğu Türk subayları hukuka aykırı bir şekilde tutuklanmıştır. Bu süre içinde mahkemeler, Türklere ve Yunanlılara farklı uygulamalar gerçekleştirmiştir. Bu tür olaylar Yunanlıların hukuksuzluklarını ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

2.2. Mirliya Nazif'in Raporuna Göre Selanik'te Gerçekleştirilen Hukuksuzluklar

Jandarma Genel Komutanı Mirliya Nazif'in⁶ 20 Aralık 1912 tarihinde Harbiye Nezaretine gönderdiği belgeye göre, Selanik'te Bulgarlar ve Yunanlılar tarafından Müslüman halka karşı mezalimler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Osmanlı jandarmalarının sözleşmeye aykırı olarak silahları ve cephaneleri muhafaza edilmeyerek, bunlardan bir kısmı da çalınmıştır. Jandarmaların sayısı 2000 kişiye ulaşmışken, Osmanlı askerlerine günlük 1000 ile 1500 arasında kişiye yetecek kadar yiyecek verilmiş, bazı günler ise hiç verilmemiştir.

Bu dönemde 400 Osmanlı subayı ile Rumeli Jandarma Komutanı, çete oluşturacakları bahanesiyle Yunanistan'a sevk edilmişlerdir. 10.000 Bulgar askeri vapurla, 14.000 asker de trenle Selanik'ten gönderilmişlerdir (ATASE.,BLH., A: 1-A/64/D:84/F, s.1). Selanik Yunanlılara teslim edildikten sonra, Yunanlılar ve Bulgarlar, Selanik'te Müslüman halka karşı hukuksuzluklar gerçekleştirmişlerdi. Osmanlı askerlerinin silahları ve mühimmatları, Selanik'in teslim sözleşmesine aykırı olarak muhafaza edilmemişti. Kaymakam Folon Bey'in yukarıdaki raporunda belirttiği iâşe sıkıntısı ve bu konudaki hukuksuzluklar, Mirliya Nazif Bey'in raporlarında da belirtilmiştir.

⁶ Bu isim benzer çalışmalarda da Nazif olarak kayıtlıdır bk (Alpar, 2013: 99). Bununla birlikte söz konusu isim aynı zamanda Latif olarak da okunabilmektedir.

2.3. Diğer Arşiv Belgelerine Göre Selanik'te Yunanlıların Gerçekleştirdikleri Hukuksuzluklar

Selanik ve çevresi Yunanlıların idaresine protokol ile geçtikten sonra, bölgede birçok hukuksuzluklar meydana gelmiştir. Bu hukuksuzluklara karşı herhangi bir önlem alınmadığı için zamanla bunlar, bir baskı ve işkence boyutuna ulaşmıştır. Bu baskı ve işkenceler gerek bölgeye gelen Rum eşkıyaları, gerekse de Yunanlı askerler ve yetkililer tarafından, bölgede yaşayan Türk ve Müslüman halka karşı uygulanmıştır.

14 Ocak 1913 tarihli bir belgeye göre, İslam unsurunu azaltmak amacıyla bir köyde bulunan erkekler bir camiye toplatılıp, gece olunca dağa götürülerek katledilmişlerdir. Yine 200 haneden fazla olan Kürküt? Karyesi halkı, aynı şekilde bölgedeki camide toplatılarak burada yakılmışlardır (BOA.,BEO, 4134 – 309985, Sayı 11, s. 5). Buna göre Selanik'in çevresindeki kasabalar ile özellikle de köylerde çeşitli mezalimlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Gerçekleştirilen bu mezalimler ve tecavüzler sırasında bölgedeki Müslüman halkın mallarına da hukuksuz bir şekilde el koyulmuş ve bu Müslüman halk çeşitli şekillerde göçe zorlanmışlardır.

13 Mart 1913'te Yunanlıların eline geçen Selanik'teki Müslüman halkın evleri, Yunanlı memurlar tarafından basılarak bu kişilerin hayvanları gasp edilmiştir. Osmanlı topraklarına göç etmeleri için Selanik ve çevresinde yaşayan bu Müslüman halka karşı, türlü eziyetler yapılmış, bunlar hapishanelerde çeşitli işkencelere de maruz bırakılmışlardır. Durum Selanik'in çevresinde de aynıydı. Yaşanan bu olaylar karşısında Müslümanların büyük kısmı dağlara ve Selanik'e kaçmışlardır.

Toprağını ve hayvanlarını bırakarak göç etmek zorunda kalan Müslüman halkın evlerine Yunan hükümeti tarafından Kafkasya'dan getirilen muhacir Rumlar yerleştirilmiştir. Toprağını bırakıp göç etmek istemeyen Müslüman halk ise türlü bahanelerle hapishanelerde işkenceye maruz bırakılmışlardır ve göçe zorlanmışlardır. Yunan hükümetinin amacı, burada bulunan Müslümanların tamamıyla göçünü sağlamak, eğer bu mümkün olmazsa bölgede yaşayan Müslüman nüfusunu azaltmaktır (BOA., DH. KMS. 1/43, s. 1). Bahsi geçen bu ve bunun gibi konular, diğer belgelerde de müşahade edilebilmektedir.

Yunanlıların, Müslümanlara uyguladıkları mezalim ve hukuksuzluklarla ilgili olarak, Dâhiliye Nezaretinden Sadarete gönderilen 26 Mart 1913 tarihli bir belgeye göre, savaş sırasında Yunanlıların idaresine geçen bölgelerde bulunan Müslümanların evleri, silah arama bahanesiyle memurlar tarafından basılmış, ele geçirilen nakit paralar, kıymetli mallar ve eşyalar da gasp edilmiştir. Bazı yerlerde

mallarını ve evlerini terk ederek Osmanlı Devleti'ne göç etmeleri için yapılan teklifleri dikkate almayan Müslümanlar, hapishanelere konularak darp edilerek onlara işkence edilmiştir. Bundan dolayı bölgedeki Müslümanlar, evlerini ve ikametlerini terk ederek Selanik'e ve başka bölgelere kaçmak zorunda kalmışlardır. Dağlara kaçan çoluk çocuk ve binlerce Müslüman, sokaklarda ve dağlarda sefil bir hayat içinde kalmıştır. Kadınlara reva görülen mezalim de kabul edilemeyecek bir dereceye varmıştır.

Memurların evleriyle göç etmek ve kaçmak zorunda kalan Müslüman halkın evlerine, Yunan hükümeti tarafından, Kafkasya'dan ve başka yabancı memleketlerden getirilen Rumlar yerleştirilmiştir. Selanik'te bulunan Müslüman halk, ikide birde katliam tehdidine maruz kalarak korkutulmuşlardır. Oysa ki Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Yunanlılar, her türlü adalet ve ticaretten emniyet içinde istifade ederek mutlu bir hayat yaşamışlardır. Buna karşılık Yunanlıların idaresi altına geçen yerlerde meskûn bulunan Müslüman halkın bir takım bahanelerle malları ve evleri zapt edilmiş, aynı zamanda hapishanelerde darp ve işkenceye tabi tutulmuşlardır.

Her şeyden önce evlerinde ve yurtlarında kalmak, emlak ve arazisine sahip olmak isteyen bir kısım çaresiz Müslüman köylülerin de haklarında türlü türlü haksızlıklar yapılmış ve zulümle göçe zorlanmışlardır. Bunların terk ettikleri evlere ve köylere Hristiyan Rumlar yerleştirilmiştir. Çünkü o bölgelerdeki İslam unsurları, bu şekilde tamamen yok edilmek istenmiş, bu tür uygulamalar geniş bir şekilde uygulanmıştır. Bu gibi durumların açık delillerle belli olduğu belgede ifade edilmiştir (BOA., DH. KMS. 1/43, s. 1). Yunanlıların yaptıkları bu mezalim ve hukuksuzluklara karşı yapılan girişimler ise sonuçsuz kalmıştır.

Gerçekleştirilen hukuksuzluklara ve mezalimlere karşı Selanik bölgesindeki İslam toplulukları tarafından, Yunan memurlarına yapılan müracaatlar ve protestolar, zulümleri artırmaktan başka bir işe yaramamıştır. Bu zulümlerin genellikle Yunan memurları tarafından yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı o bölgedeki İslam unsurları hakkında reva görülen zalimce uygulamalara son verilmesi, kendi istekleriyle Osmanlı Devleti'ne göç etmek isteyenlerin işlerinin kolaylaştırılması, zulümler nedeniyle Selanik'e ve başka yerlere gelen, dağlara kaçan Müslümanların evlerine sevk ve iade edilmeleri ve bu Müslüman halkın ırz ve namuslarının her türlü tecavüzlerden korunması için İstanbul'da bulunan Yunan siyasi memuru Levidis'e tebliğ edilmesi yahut barış görevlisi Galip Kemal Bey aracılığıyla bu konuda Yunan hükümeti nezdinde gerekli teşebbüslerde bulunulması, bu tebligat ve teşebbüsler sonuç vermediği takdirde de karşılık vermek üzere Osmanlı Devleti'nde meskun bulunan Yunanlıların sınır dışına çıkarılmaları kararının alınması çok önemli ve zorunlu

görölmekteydi. Bu konuda gereğinin yapılması emir verilmesi ve haber edilmesi istenmişti (BOA. DH. KMS. 1/43, s. 2).

3. Selanik'in Yunanistan'a Resmen Katılmasından I. Dünya Savaşı'na Kadar Gerçekleşen Yunanlıların Hukuksuzlukları

I. Balkan Savaşlarından sonra Selanik'te yaşayan Türk ve Musevilerin bir bölümü yaşadıkları şehri terk ederek Türkiye'ye göç etti yahut ettirilmişti. Selanik, 10 Ağustos 1913'te imzalan Bükreş Antlaşması'yla Türk yönetimi altında yaşamak isteyen şehir halkının ve bilhassa Yahudilerin protestolarına rağmen resmen Yunanistan topraklarına katılmıştır (Kiel, 2009, s. 356). Böylece II. Murad döneminde fethedilen ve 500 yılı aşkın bir süre Osmanlı hâkimiyetinde kalan Makedonya'nın en önemli Türk-İslam ve ticaret şehri olan Selanik, 1913 yılında I. Balkan Savaşı sonrasında Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır.

23 Mart 1914 tarihli bir belgeye göre, Selanik ve civarında kazalarda yaşayan Müslüman halk, Yunan kuvvetleri tarafından her türlü işkence ve cinayete maruz bırakılmışlardır. Müslümanların evleri, malları ve zorunlu beslenme ihtiyaçlarına varana kadar her şeylerine, Rum muhacirlere verilmek üzere el konulmuştur. Ele geçirilen topraklarda Müslümanlara eziyet edilmiştir. Müslüman kadınlarına, eşlerinin gözleri önünde ırzına geçilmiştir (BOA. HR. SYS. 2918/143, s. 1; Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995, s. 251-253). Yaşanan mezalim ve hukuksuzluklar sadece buralarla sınırlı kalmamıştır. Doksad, Drama, Timurhisar, Avrethisar, Karaca ve Lankaza gibi Selanik Sancağı'na bağlı kazalarda ve Selanik'e komşu mahallelerinde de bu tür olaylar meydana gelmiştir (BOA. HR. SYS. 2918/143, s.1).

Selanik Konsolusluğu'ndan gelen 23 Mart 1914 tarihli, 61 ve 32 numaralı başka bir yazının suretine göre, Selanik'te temasta bulunan Müslümanlardan elde edilen bilgilere ve gerçekleştirilen araştırmalara göre, Selanik ve Selanik'e bağlı yerlerde bulunan Müslümanlar gerçekten de acınacak bir haldeydiler. Yerel hükümet, adaletin dağıtımını konusunu tamamiyle ihmal etmişti. Mazlum Müslüman halkın şikâyetlerini dinleyecek bir kişi dahi bulunmuyordu. Dışarıdan güvenebilecekleri bir güç ile menfaatlerini koruyup, düşmanı kovmak üzere aralarında ittifak ederek birleşebilen tek bir güç oluşturmaları için gerekli olan vasıtalarla sahip olmadıklarından dolayı Müslümanların hali pek perişandı.

Kafkasya'dan gelen muhacirlerin yerleştirilmeleri ve kendilerine arazi dağıtılması amacıyla, Müslümanların evleri, malları, hayvanları, ziraat aletleri ve hatta köylerde bulunan zaruri eşyalarına dahi Yunanlılar tarafından tamamiyle el konulmuştu. Bu durumdan dolayı Makedonya'nın, Yunanistan'a ilhak edilen

kısımının her tarafında şehbenderliklere şikâyetler sürekli çoğalmış ve en çok da Drama, Demirhisar, Avrethisar, Karacaayar ve Langaza gibi yerlerde Müslüman halkın şikâyetleri gönderilmiştir.

Mezalim yalnız bir yerde değil, Selanik'e komşu bölgelerde ve hatta Selanik'te bile hükümet ve halk tarafından gerçekleştirilmiş ve şehbenderliğe şikâyetler gerçekleştirilmiştir. Gezen askerlerin ıaşesi, Müslüman köyleri üzerine yüklenildiği gibi bu askerler, Müslümanların namusuna tasallut etmekte tereddüt etmemişlerdir. Birçok yerlerde erkeklerin gözü önünde karılarının ırzlarına saldırılarda bulunulmuştur (BOA. HR. SYS. 2918/143, s.1).

Selanik ve çevresindeki Müslüman halk, kendilerine gerçekleştirilen zulümleri, İstanbul hükümetine gönderdikleri çeşitli telgraflarla belirtmişlerdir. Bu telgraflardan birisi 12 Mayıs 1914 tarihli telgraftır. Bu telgrafta, artık yapılan mezalimlerin bölgedeki Müslümanların canlarını yaktığı, bunlara bir son verilmezse insanların galeyana gelecekleri, bundan dolayı hükümetin buna bir çare bulması gerektiği ifade edilmiştir (Budak, 2017, s.16).

Müslümanların evleri, Yunan askerleri tarafından basılarak göçe zorlanmışlardır. Göç ettirilen 3.000 kadar Müslüman, yollarda perişan olmuş, Müslümanların boşalttıkları yerlere, bölgeye getirilen Rumlar yerleştirilmiştir. Müslümanlara ait dini yerler kapatılmış, eğitim veren okullar Rum okullarına çevrilerek Müslüman halk, şiddet ile asimile edilmeye çalışılmıştır. Bu süre içinde Selanik'ten binlerce hayvan vapurlarla Yunanistan'a gönderilmiştir. Rumeli'de ve özellikle de Yunan işgali altındaki Müslüman halkın bulunduğu bölgelerde baskı ve mezalim gün geçtikçe artmıştır. Bu olaylar meydana gelirken, bu durum karşısında tedbir alınması için Selanik müftüsü tarafından bir rapor tutulmuştur (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995, s.258-261).

13 Temmuz 1915'te Selanik Müftüsü tarafından, Şeyhülislama gönderilen belgeye göre, Müslüman halkı sindirmek ve Müslüman göçlerinin hızlandırılması için Selanik'te Vardar kapısı civarında bulunan, bazı cami ve okullar (Burmali Cami'-i Şerifi ile Sarây-ı Atik ve Sa'atli ve Yusuf Paşa medreseleri ve Sa'di Tekyesi ve Osmanlı Mektebi) Rumlar tarafından işgal edilmiştir. Yaşanan bu olaylar sebebiyle takip eden 5-10 sene içerisinde burada hiçbir Müslüman'ın kalmayacağı ve bu Müslüman halkın göç edecekleri konusu belirtilerek bu durum için acil önlem alınması gerektiği vurgulanmıştır (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995, s.293-295).

Selanik ve çevresinde Müslümanlara karşı yapılan hukuksuzluklar ve mezalim sadece Rumlar tarafından değil, aynı zamanda Bulgarlar tarafından da gerçekleştirilmiştir. Mahmut Muhtar hatıra defterinde, Bulgar askerlerinin işgal

ettikleri bölgelerde yaşayan Müslüman köylerini yaktıklarını dile getirerek bu savaşın yalnız Osmanlı hükümetine karşı değil, aynı zamanda bütün Müslümanlara karşı ilan edildiğini belirtmiştir (1979, s.16). Dolayısıyla bölgede hukuksuzluklara maruz bırakılanlar Türkler ve Müslümanlar olmuştur.

SONUÇ

Selanik, yüzyıllar boyunca nüfusunun çoğunluğu Türk-Müslüman olan tarihi bir Osmanlı şehriydi. Yunanistan bölgede etkin güç olmak adına, Osmanlı Devleti'nin o dönemki zayıf durumundan faydalanmak suretiyle Selanik ve çevresini işgal etmişti. Selanik'in Yunanistan'a teslim edilmesinden sonra Yunanlılar, teslim protokolünde yer alan neredeyse hiçbir yükümlülüğe de uymamışlardır.

Yunanlılar, teslim protokolüne göre emanet aldıkları silahları muhafaza etmemişler, teslim olan Osmanlı askerlerinin iâşesini karşılamamışlar, antlaşmaya aykırı olarak birçok subayı tutuklamışlar, bu subaylar ve bölgedeki Türk askerleri çeşitli bahanelerle Selanik'ten uzaklaştırılmıştır. Bu askerlerin Yunanlılara karşı bir direniş meydana getirebilecekleri korkusundan dolayı bunların Selanik'ten uzaklaştırıldıkları değerlendirilmektedir.

Yunanlılar işgal ettikleri bölgelerde Türk ve Müslüman halka karşı türlü mezalimlerde ve hukuksuzluklarda bulunmuşlar, teslim olan bir kısım Osmanlı subaylarının paralarına da el koyarak, onları çeşitli aşağılamalara maruz bırakmışlardır. Bu dönemde Yunan idaresi altında Selanik'te mahkemeler, Yunanlı askerler için aşırı şiddet kullanmaktan kaçınmışlarsa da bu durum Türkler için uygulanmamıştır. Bu tür olaylar Yunanlıların hukuksuzluklarını ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Yunanlıların yaptıkları hukuksuzluklar, bölgedeki yetkililer tarafından görmezden gelinmiştir. Bu tür olaylara karşı herhangi bir önlem de alınmamıştır.

Balkan Savaşlarında sadece düzenli askeri birlikler, Osmanlı Devleti'ne karşı savaşmamıştı. Bunun yanında bölgeye getirilen Rum eşkıyaları ve diğer eşkıyalar da bölgedeki Müslüman halka karşı çeşitli hukuksuzluklar ve mezalimler gerçekleştirmişlerdir. Bu eşkıyaların bölgedeki Müslümanlara zarar vermeleri, Yunanlılar tarafından engellenmediği gibi bu tür olaylara göz yumulması adeta bu olayları teşvik etmiştir. Böylece bölgedeki Türk ve Müslüman unsurunu göçe zorlamak ve azaltmak amaçlanmıştır.

Yunan hükümeti tarafından, Selanik'te göç etmek zorunda kalan Müslüman halkın evlerine Kafkaslardan getirilen Rumlar yerleştirilmiştir. Ayrıca Müslümanlara ait olan her türlü önemli eşya, bölgeye yerleştirilen Rumlara

verilmiştir. Göç etmek istemeyen Müslümanlar ise türlü eziyetlere maruz bırakılmışlardır. Bölgenin Türklerden ve Müslümanlardan tamamen temizlenmesi adeta bir devlet politikası olarak uygulanmıştır. Bu suretle Yunanlılar tarafından Selanik Bölgesi'nin demografik yapısında bilinçli bir değişimin yapıldığı görülmektedir. Bu tür olaylarla Müslümanlar adeta asimile edilmeye çalışılmıştır.

Osmanlı Devleti, I. Balkan Savaşı'nı kaybettiği ve birçok savaşlardan çıkıp askeri vs. gücü yeterli düzeyde olmadığı için gerçekleştirilen bu mezalimlere karşı olayları protesto etmekten ve siyasi teşebbüslerde bulunmaktan öte bir şey gerçekleştirememiştir. Dönemin Avrupalı devletleri ve diğer büyük devletler de Türklere ve Müslümanlara yapılan bu mezalimlere ve hukuksuzluklara kayıtsız kalarak, Yunanistan'ın politikalarını bir anlamda desteklemişlerdir.

Gerçekleştirilen hukuksuzluklar ve bu hukuksuzluklara Yunanlılar tarafından göz yumulması sonucunda, az sayıda Müslüman ve Türk Selanik ve çevresinde kalabilmiştir. Bölgede kalan az sayıdaki bu Müslüman Türkler, Osmanlı Devleti'nin yüzyıllar boyunca bölgede kalan mirası olarak, varlıklarını devam ettirmişlerdir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Bab-ı Ali Evrak Odası

BOA., BEO, 4114 – 308527, (H. 08.12.1330); 4121 – 309028, (H. 27.12.1330); 4122 – 309130, (H. 29.12.1330); 4123 – 309199, (H. 04.01.1331); 4134 – 309985, (H. 05.02.1331).

Dahiliye, Muhaberat-ı Umumiye İdaresi

BOA., DH.MUİ., 165-6, (H. 06.01.1331).

Dahiliye, Kalem-i Mahsus

BOA., DH. KMS. 1/43, (H.19.07.1332).

Hariciye Nezareti, Siyasi

BOA., HR. SYS. 2918/143, (M. 23.03.1914).

Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih Araştırma Strateji Enstitüsü (ATASE)

Balkan Harbi Klasörü

ATASE.,BLH., A: 1-A/64/D:84/F: 1.

ATASE.,BLH., A: 1-A/64/D:84/F: 1-11.

ATASE.,BLH., A:1-A/69/D:223/F:5-3.

Salnameler

1303(M.1886), Selanik Vilayet Salnamesi, 9. Defa.

Araştırma ve İnceleme Eserleri

Alpar, G. (2013). Güvenliğin sağlanmasında bir kolluk kuvveti olan jandarmanın geçmişten günümüze rolü ve dünyadaki konumu. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2(1), 79-106.

Âşıkpaşazade, (2003). *Osmanoğulları'nın Tarihi*. Hazırlayanlar: Kemal Yavuz - M. A: Yekta Saraç. Koç Kültür Sanat.

Andonyan, A.(1975). *Balkan Harbi Tarihi*. Zaven Biberyan (Çev.). Sander Yayınları.

Armaoğlu, F. (2019). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*. Kronik Kitap.

Arslanyürek, Y. (2019). Balkan savaşları ve sonuçları üzerine bir değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7/ 89, 99-113. <https://doi.org/10.16992/ASOS.14771>.

Aydın, H.V. (2018). 1821 Yunan isyanı sırasında Selanik Sancağı ve isyana karşı alınan önlemler. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXXIII/2, 303-334. <https://doi.org/10.18513/egetid.502686>

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (1995). *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi*, C. I.

Bayur, Y.H. (1991). *Türk İnkılâbı Tarihi*. II/ II, TTK Yayınları.

Budak, M. (2017). Birinci dünya savaşı öncesinde Makedonya'da Yunan zulmü ve Osmanlı Devleti'nin tavrı. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 16/32, 1-20.

- Demircoğlu, H. (2013). Birinci Balkan savaşı başlarında Makedonya'da Yunan Mezalimini gösteren örnek bir arşiv vesikası. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3/5, 43-56.
- Eyicil, A. (2012). Yunanistan'ın bağımsızlığı, Devlet-i Âliyye-i Osmaniyye'den ayrılışın 100. yılında dünü bugünü ile Balkanlar. *Tarih Bilinci Dergisi*, 17/18 (özel sayı), 194-201.
- Eyicil, A. (2020), *Siyasi Tarih 1789-1939*, Altınordu Yayınları.
- Gökbilgin, M. T. (1979). Selanik. *İslam Ansiklopedisi*, 10,337-349.
- Günay, N. (2005). Filik-i Eterya Cemiyeti. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6/1, 263-287.
- İnalcık, H. (1999). Osmanlı Tarihine Toplu Bir Bakış, *Osmanlı Tarihi*, (Ed. Güler Eren). Yeni Türkiye Yayınları, 1, 37-117.
- İnalcık, H. (2006). II. Murad. *TDVİA*, 31, 164-172.
- Jorga, N. (2009). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1774-1912)*. Nilüfer Epçeli (Çev.), V, Yeditepe Yayınevi.
- Karal, E.Z. (2011). *Osmanlı Tarihi*, IX. TTK Yayınları.
- Karal, E. Z. (2017). *Osmanlı Tarihi*, V. TTK Yayınları.
- Kayıran, M. ve Metintaş M. Y. (2018). Türk-Yunan ilişkileri (1878-1952), *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, 1/3, 33-73.
- Kiel, M. (2009). Selanik. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 36, 352-357.
- Örenç, A. F. (2011). Yunanistan'ın bağımsızlığı sürecinde yok edilen Mora Türkleri. *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, 11/12, 5-32.
- Özdemir, R. ve Çiydem, E. (2017). Osmanlı Coğrafyasında ilk devrimci örgüt: Filiki Eterya. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/14, 24-45. <https://doi.org/10.31834/kilissbd.339725>
- Pala, A. (1991). *XV. ve XVI. Yüzyılda Selanik Şehri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sefa, L. (2017). *Osmanlı Döneminde Selanik*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzunçarşılı, İ.H. (2019). *Osmanlı Tarihi*, I. TTK Yayınları.

- Jelavich, B. (2009). *Balkan Tarihi 2*. Zehra Savan, Hatice Uğur (Çev.), Küre Yayınları.
- Yarçı, G. (2013). Osmanlı diplomasisinde Makedonya meselesi (1876-1913). *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 4/1, 76-114.
- Yavuz, N. (2008). Birinci Balkan Harbi ve Selanik'in Kaybı, *Akademik Bakış Dergisi*, 1/2, 139-154.
- Mahmud, M. (1979). *Balkan Harbi (Üçüncü Kolordu'nun ve İkinci Doğu Ordusu'nun Muhabereleleri)*. M. Ziyaettin Engin (Haz.), Kervan Kitapçılık.
- McCarthy, J. (2014). *Ölüm ve Sürgün*. Fatma Sarıkaya (Çev.), TTK Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Research Purpose: In Thessaloniki, during the period of Ottoman rule, other nations lived peacefully together with the Turks. The main purpose of this article is to emphasize that Selanik, which is also referred to as Thessaloniki today, was an important Turkish city under Ottoman rule for 482 years until 1912. Another important purpose is to examine the atrocities committed by the Greeks in the period from the Balkan Wars to the First World War in the early twentieth century. While doing this, it was seen that the Greeks did not comply with the terms of the agreement for the delivery of Thessaloniki and this information was tried to be emphasized. In addition, for a long time, the malevolent plans of the Greeks over Thessaloniki were tried to be explained. It is said that not only Greeks but also Bulgarians had plans on Thessaloniki.

Methodology: The atrocities carried out in Thessaloniki have been investigated from the official records of the Ottoman Empire and from various archives. Among these, Presidency Ottoman Archives and General Staff Military History Research Strategy Institute archives (ATASE archive) are the main ones. Regarding the subject, the Balkan War Folder was researched in the ATASE archive. These records were written by various official and military government officials serving in the region. While showing these records, they were simplified and transcribed. During this simplification, the original document has been essential.

Findings: Towards the end of the eighteenth century, nationalism and independence movements spread rapidly in the Ottoman lands as everywhere. These thoughts caused many rebellions within the borders of the Ottoman Empire in the nineteenth century. Such movements were provoked by the great foreign powers against the Ottoman Empire and used for their own imperialist plans.

Within the territory of the Ottoman Empire, Greeks were generally settled in places such as Morea, Thessaly, Aegean Islands, Ioannina, Edirne, Thessaloniki, Monastery and Trabzon. In the last period of the Ottoman Empire, the Greeks living in these regions were used by the Orthodox Churches for rebellion.

Russia settled in the Peloponnese and the Greek islands during the 1768-1774 Ottoman-Russian war. Russia encouraged the Greek people to revolt by making nationalist propaganda in this region. Such activities of Russia continued afterwards. Starting from the nineteenth century, the Greeks rebelled against the Ottoman Empire in places such as Wallachia and Moldavia, Peloponnese, Thessaly and Thessaloniki. From time to time, the Ottoman Empire had great difficulty in suppressing these rebellions.

As it can be understood, the dream and target of the Greeks and Bulgarians was Thessaloniki. If the Greeks could get Thessaloniki, they would have achieved a very important goal for them. The warships of Britain, France, Austria, Germany, Italy and Russia came to Thessaloniki Port and put pressure on the Ottoman forces in the region. Thus, Thessaloniki had to be handed over to the Greeks on 8 November 1912 by treaty. During this period, Hasan Tahsin Pasha was the commander of the Ottoman troops in the region. After Thessaloniki was left to the Greeks, pillaging incidents were carried out by Greek gangs and soldiers in the region. After the Greeks entered Thessaloniki, the Bulgarians also entered Thessaloniki. After this period, there was a dispute between Greeks and Bulgarians over Thessaloniki.

Conclusion and Discussion: In order to be strong in the Balkans, Greece took advantage of the weak state of the Ottoman Empire at that time and occupied Thessaloniki and the surrounding region. After Thessaloniki was surrendered by Ottoman forces, Greece did not comply with any of the obligations contained in the surrender protocol. The weapons that were entrusted were not preserved. The food was not made for the Ottoman soldiers who surrendered to the Greeks. They arrested many officers in violation of the treaty. They committed various atrocities against the Turkish and Muslim people in the occupied areas. The Greeks confiscated the money of the Ottoman officers who surrendered. Various humiliations were made against these officers. Ottoman officers in the region were sent to Greece with various excuses. While these atrocities were being carried out, Bulgarians also committed atrocities on similar issues. The atrocities committed by the Greeks were ignored by the authorities in the region. No measures have been taken against such incidents.

In the Balkan Wars, not only regular military units fought against the Ottoman Empire. In addition, Greek bandits and other bandits brought to the region also

committed various atrocities against the Muslim people in the region. With the influence of these atrocities, the Greek government forced the Muslim people living in Thessaloniki and its surrounding areas to migrate to the Ottoman lands. In order to accelerate this migration, refugees from the Caucasus were brought and settled in the homes of the Muslim people here. In addition, many important items such as all kinds of animals and agricultural tools belonging to the Muslims were given to the Greeks who settled in the region. Muslims who did not want to emigrate were subjected to various tortures and massacres. Thus, it was realized as a state policy that the region was completely cleaned of Turks and Muslims.

The Ottoman Empire lost the First Balkan War and its military power was insufficient due to many wars. Therefore, nothing could be done against these atrocities. As regards the events, only political attempts were made and the events were protested. During this period, European states and other great states also remained indifferent to these atrocities against Turks and Muslims. Thus, they supported the policies of Greece in a way. As a result of the atrocities carried out, many Muslims and Turks in the region were subjected to injustice and even massacres. Due to so much atrocity, a small number of Muslims and Turks were able to stay in the region. These continue their existence as the legacy of the Ottoman Empire that remained in the region for centuries.

[illegible]

[illegible]*ie*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه ای بر ما بعدی و ادب عینه فکری نقیب ایرد زلیه وقوعه آتم می بیانه سارعت ایرد یورم : برقیه کونه اقدم